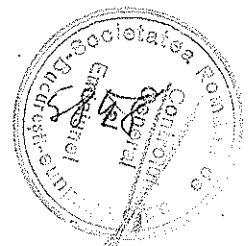

3896

Grigore Ionescu
Arhitect
Conferențiar la Academia de Arhitectură

ARHITECTURA SI CONFORT.

Când s'a născut, în epoca neolitică, ideia de locuință, nevoia pe care omul a căutat să și-o satisfacă ^(construcția) a fost exclusiv aceea de a se apăsta contra intemperieiilor.

Locuința preistorică ^{rodul celei dintâi realizări constructive,} se compunea, la început, dintr'o singură încăpere de formă mai degrabă neregulată și era în parte săpată în pământ. [Cu cât însă gradul de civilizație al popoarelor a crescut, cu atât și felul lor de viață s'a schimbat. Ca o consecință, planul locuinței primitive, rudimentară și lipsită cu totul de confort, s'a modificat și s'a amplificat astfel încât să poată satisface pe deplin cerințele noi și din ce în ce mai rafinate, ale vieții.

Lăsând de o parte arhitectura religioasă, care formează un capitol special în civilizația popoarelor, casa de locuit este construcția asupra căreia s'a îndreptat în primul rând, și totdeauna, atenția omului.

O locuință poată să fie sau independentă, pentru un individ ori o familie, așa cum a fost la început, sau înglobată în blocuri de apartamente, așa cum o găsim câte odată ^{începând} din epoca Renașterii încoace și foarte des astăzi, în toate orașele mari din lume.

Esențialul în compunerea unui plan de locuință ~~într-un plan armonios~~ stă în gruparea pieselor cerute de program într'un tot armonie și practic, precum și în completarea acestor ~~pieșe~~ ^{pieșe} cu toate accesoriile capabile să satisfacă, în mod lesnicios și perfect, cerințele de igienă și confort : băi, apă curentă, canal, aerisit, încălzit, luminat, etc.

A face ~~operă de~~ arhitectură nu înseamnă însă a ne limita numai la îndeplinirea acestor cerințe practice. O construcție nu poate fi operă de arhitectură dacă nu ^{și} satisface în același timp și rațiunea și ochiul. Lucrul acesta nu poate să fie însă realizat, dacă ~~se~~ neglijează celelalte elemente cari, ^{ca sicele practice,} fac parte integrantă dintr'o operă ~~de~~ arhitectonică. Să ~~me~~ explicăm :

Ori care ar fi factorii determinanți și vremea în care se construiește, realizarea unei opere de arhitectură implică trei elemente esențiale: un element practic, unul tehnic, și unul estetic.-

Elementul practic reprezintă cerințele pozitive ale programului, scopul însăși al clădirii. El constituie rațiunea de a fi a compoziției arhitectonice. Elementul tehnic este construcția în sine, care reprezintă totalitatea mijloacelor cu care se poate realiza compoziția arhitectonică; iar elementul estetic este arta de a proporționa și înfrumuseța edificiul, adică arta de a-i da expresie, atât în interior cât și în exterior.

Privită prin prisma acestor elemente, arhitectura poate fi sau monumentală, adică creată cu intenția de a pune în evidență o idee înaltă, o concepție superioară, care nu este legată de un scop practic imediat, sau utilitară, adică arhitectura născută din nevoia de a satisface o necesitate vitală.

Din punct de vedere al elementului estetic putem distinge, atât în construcția monumentală cât și în cea utilitară, două feluri de arhitecturi: una volumetrică sau spațială, alta decorativă. Arhitectura volumetrică este un rezultat al maselor de construcție, care se înlanțuesc ^{și} se suprapun și cari sunt capabile, prin formelor și prin raportul care există între ele, să producă asupra individului o senzație arhitecturală, plăcută sau desagreabilă. Arhitectura decorativă, este menită să ~~se~~ sfefuiască formele și să împodobească suprafețele, adică, într'un cuvânt, să îmbrace un organism care din punct de vedere material este perfect constituit.

Arhitectura volumetrică, lipsită de decor, dar prezentată sub forma

unei armonii de proporții și de forme, adică susceptibilă să producă asupra simțului nostru vizual o senzație plăcută, reprezintă, după concepția modernă, esențialul, adevăratul frumos arhitectural.

Acest frumos înfățișat sub formă de goliciune n'a fost însă, până în secolul al XX-lea, apreciat în arhitectură. De altfel, în măsura în care a fost pus în valoare de arhitectura modernă, nici n'ar fi putut exista altă dată, fiindcă formele arhitecturii noi sunt o consecință a materialelor noi de construcție, a betonului armat și a fierului.

La sfârșitul secolului al XIX-lea aceste materiale, mai economice și mai solide decât cărămida și piatra, erau deja cunoscute, dar întrebuințarea lor în construcție nu se generalizează decât după războiu. Cei cari se servesc la început de ele sunt stăpâniți ^{însă} ~~caușcau~~ de teama de a nuschimba înfățișarea și regulile consacrate ale arhitecturii, astfel încât caută, pe cât posibil, să le ascundă adevăratul lor caracter. Scheletul de fier, menit să rămâie aparent, se încarcă cu forme inutile și se decorează ~~cu arabescuri~~ din belșug, iar betonul armat, ascuns în ziduri, împrumută formele arhitecturii de piatră. De aci până la raționalizarea formelor și punerea în evidență a tuturor foloaselor ce se puteau trage din întrebuințarea materialelor noi de construcție, nu mai era ^{însă} mult de parcurs. Dacă betonul armat și fierul erau mai economice și întrebuințarea lor asigura construcției o soliditate superioară, ascunderea acestor materiale sub o haină de împrumut, însemna încălcarea celui mai sănătos principiu pe care se bazează dezvoltarea ori cărei arhitecturi : sinceritatea. Prima dintre toate condițiile cari trebuie să fie satisfăcute pentru a găsi formele unei arhitecturi noi, spunea încă din 1872 Viollet-le-Duc, este aceea de a nu minți, nici în compoziția de ansamblu, nici în cea a celor mai mici detalii a edificiului ce urmează a se construi.

Realizarea construcției moderne în conformitate cu acest principiu sănătos s'a lovit însă, la început, de tradiție și mai ales de ceea ce se chiamă în arhitectură stiluri. În unele țări însă, unde îndrăsneala a înlă-

turat și tradiția știrania stilurilor, raționalizarea construcției a dat roade apreciabile. Exemplul a fost apoi luat, încetul cu încetul și de celelalte țări și datorită mijloacelor ~~modern~~ de comunicație și schimbului de idei, arhitectura nouă s'a răspândit în câțiva ani cu o iuteală uimitoare, ajungând să se impue construcțiilor de tot felul, atât în Europa cât și în celelalte continente.

Fenomenul mașinist, care a determinat o migrațiune a maselor populare în căutare de lucru către orașe, a provocat în acestea din urmă o criză de locuință. Problema cea mai arzătoare la ordinea zilei, în legătură cu acest fenomen, a fost, și este încă și astăzi, problema construcției. Felul de construcție care predomină este casa de locuit. A construi cuiva o locuință însemnează a-i pune la dispoziție o seamă de încăperi al căror ansamblu să fie capabil a-i asigura o viață plăcută, liniștită și confortabilă. Casa trebuie să satisfacă anume nevoia, să îndeplinească anume funcțiuni. [Cum trebuie să fie compus ^{deci} ~~planul~~ planul unei case, pentru ca să satisfacă întocmai cerințele vieții moderne ?

Trăim, spune Le Corbusier, sub dominația mașinii. Cele mai autentice și mai remarcabile creații ale epocii noastre, sunt produsele mașinismului : automobilul, avionul, și vaporul. Dacă trebuie să fim oameni ai timpului nostru, lucru cel mai bun pe care trebuie să-l face în realizarea construcțiilor noi, este să luăm exemplul pe care ni-l oferă mașina, adică să adaptăm toate părțile cari compun un întreg întregului și să subordonăm mijloacele scopului.

Arhitectura modernă cere suprimarea ornamentelor inutile, limitarea suprafețelor încăperilor la un minimum necesar, reducerea cheltuelilor de construcție și întreținere și mărirea confortului prin utilizarea tuturor mijloacelor pe cari ni le pun la îndemână descoperirile tehnicii moderne. -

Să vedem acum în ce măsură aceste desiderate au fost satisfăcute.

Construcția pe cadre de beton armat a dat în primul rând posibilitatea de a introduce în interior cât mai multă lumină. Lumina

însemnează sănătate. Arhitectura modernă este arhitectură de lumină. În construcția de cărămidă sau piatră zidurile erau menite să poarte planșeele. În consecință, aceste ziduri trebuiau să fie groase și dată fiind funcțiunea lor de rezistență, tăierea golurilor de ferestre se făcea cu o judicioasă economie. Pentru ca zidul găurit să ofere cât mai multe și mai solide puncte de sprijin, ferestrele erau înguste și se dispunea întotdeauna în sens vertical. În construcția modernă, planșeele sunt purtate de stâlpii de beton. Zidurile nu mai sunt decât elemente auxiliare de umplură. În asemenea condiții fereastra poate fi dispusă pe un perete întreg între doi stâlpi, sau, trecând prin fața stâlpilor, o fereastră întreagă poate încinge casa, după voie, de jur împrejur, ca un brâu de lumină. Forma lungă a ferestrelor în arhitectura modernă răspunde necesității de a aduce în interior cât mai multă lumină. O fereastră lungă, tăiată în zid de la un capăt la celălalt al unei încăperi, luminează mai bine decât două ferestre verticale a căror suprafață egalează suprafața ferestrei lungi. Experiențele făcute pe cale fotografică au dovedit că lumina, în primul caz, impresionează placa fotografică într'un timp de 4 ori mai scurt decât în cazul a doua, ceea ce înseamnă că o astfel de fereastră luminează de 4 ori mai bine.-

~~Dacă lumina aduce sănătate nu însemnează totuși să abuzăm de ea. O încăpere care în timpul verii este bătută pe o suprafață întinsă de prea mult soare, nu poate fi locuită. Perdeaua sistematică nu este capabilă să împiedice cu totul pătrunderea căldurii solare și dacă sistemul de încălzire centrală este capabil ca în timpul iernii să nu ne facă să simțim pătrunderea frigului, aerul condiționat și construcția cu dublii pereți neutralizanți, sunt încă prea costisitoare pentru a fi la îndemâna ori cui.~~

În ce privește planul propriu zis, dificultatea stă în dimensionarea diferitelor piese și în dispoziția lor într'un tot astfel încât

circulația ~~funcțională~~ să se facă în mod lesnicios și rapid. Este dela sine înțeles că fiecare piesă fiind chemată să răspundă la satisfacerea unei anume nevoi, dimensionarea ei trebuie făcută în raport cu funcțiunea pe care este chemată să o îndeplinească.

Din motive de economie s'au făcut în această direcție încercări de tot felul, în special în Germania, spre a se stabili suprafața minimă acceptabilă pentru camerele în care un individ poate să trăiască în mod convenabil, îndeplinind anume funcțiuni : să mănânce, să doarmă, să lucreze, etc. Rezultatele n'au fost întotdeauna satisfăcătoare pentru bunul motiv că aranjarea unui plan de apartament cu o serie de piese ale căror dimensiuni erau cu stricteță stabilită în prealabil, adus la soluții, în general, puțin organice, fără să mai vorbim de lipsa de proporții a unor încăperi.

Economia în arhitectură nu trebuie să fie ~~un~~ scop. Oricât de prețioasă ar fi, nu trebuie din cauza ei să ajungem la soluții de plan excesive, la delințerea unor încăperi cari să condenseze toate nevoile noastre și să ne reducă fiecare gest la o amplitudine limitată. Ori cât de mult ar fi intrat în spiritul vremii mașinismul și ori cât de înrădăcinată ar fi ideea utilului redus la strictul necesar, omul modern nu a pierdut cu totul sensibilitatea. Ba din contră, petrecându-și cea mai mare parte din timp afară, la uzină, la biurouri, sau pe șantiere, unde se luptă ca să-și câștige existența lovindu-se cu brutalitate de toate neajunsurile vieții, el așteaptă, cere chiar, ca locuința lui să fie confortabilă, să fie capabilă a-i procura o destindere spirituală, o plăcere fizică, o bucurie, o senzație.

Este capabilă locuința modernă să satisfacă întocmai aceste cerințe ?. Răspunsul poate fi afirmativ. Bogăția și materialelor noi de construcție, progresele științei și descoperirile tehnicii moderne, au pus la îndemâna arhitecților, toate mijloacele necesare cu cari să poată realiza acest ideal al locuinței moderne.

Blocul cu locuințe colective, această invenție veche al cărui avantaj a fost înțeles și folosit pe o scară foarte întinsă numai de câțiva ani, a dat posibilitatea și celor cu mijloace materiale mai reduse să se bucure de binefacerile unei locuințe confortabile.

Blocul cu locuințe colective efteneste terenul, micșorează prețul construcției, micșorează costul instalațiilor de tot felul, favorizând confortul și micșorează de asemenea cheltuețile de întreținere.

Arhitectura modernă, la noi, s'a făcut cunoscută și apreciată mai ales prin intermediul acestor blocuri de locuințe colective. Din nenorocire însă, nu tot ce s'a construit la București în această direcție satisface întocmai cerințele adevăratei arhitecturi moderne. Nu vorbesc numai de fațade, de acea arhitectură spațială, despre care am spus câteva cuvinte la început, ci mai ales de interior, de tot acel complex de elemente atât de importante, prin care arhitectura vine în contact direct cu viața.

Vina o poartă nu atât proprietarul izolat, a cărui educație în ce privește arhitectura nu e atât de completă încât să-i permită înțelegerea a tot ce trebuie și nu trebuie făcut, nici arhitectul, care în majoritatea cazurilor, nu este angajatul proprietarului, ale cărui interese ar trebui să le apere, ci mai degrabă capitalistul care finanțează construcția, sau antreprenorii, cari strângând sumele de bani de la viitorii coproprietari, caută în primul rând să satisfacă propriul lor interes care este câștigul. Acest câștig se realizează prin economie și dacă economie este excesivă și rău înțeleasă, ea nu poate duce, după cum am văzut, la rezultate satisfăcătoare.

În afară de dimensionarea insuficientă a pieselor, de reducerea suprafețelor ferestrelor, de limitarea la minimum permis a curților de lumină, cari în cazul blocurilor înalte și înalte devin pur și simplu puțuri de ventilație, unul din cei mai mari dușmani cari se

poate ivi în locuințele colective, este zgomotul. Betonul armat, pe lângă alte calități apreciable, are și ~~pe aceea~~ ^{defectul} de a fi foarte sonor și dacă n'au fost luate de la început măsurile capabile să împiedice pătrunderea în interior al acestui agent turbulent, apartamentul poate deveni imposibil de locuit.

Problema zgomotului în arhitectura modernă este tot atât de importantă ca problema luminii. O locuință nu este cu adevărat confortabilă dacă nu asigură celui ce o locuiește o liniște perfectă.

Dar nu numai zgomotul vecinului de apartament turbură liniștea unei locuințe, ci și zgomotul străzii. Problema, privită din acest punct de vedere, este mult mai gravă, mai ales în București, unde tramvaiul, circulă pe cele mai mari și mai populate străzi, unde clacsonul strident al automobilelor hărăie cu aceeași tărie ziua ca și noaptea, unde negustorul ambulant, odată cu revărsatul zorilor, colindă toate străzile strigându-și cât îl ține gura prețioasă lui marfă de vânzare.

Aceste neajunsuri însă, fără ajutorul autorității, pentru moment nu pot fi înlăturate.

Spun pentru moment, fiindcă problema locuinței capabilă să împiedice pătrunderea în interior a tuturor agenților indezirabili, a fost teoretic - într'un palat modern din Moscova, în parte, și practic - rezolvită.

Această casă hermetică are planșeele și pereții dubli, construiți cu materiale neutralizante. Ferestrele mobile sunt înlocuite cu duble panouri fixe de sticlă specială a cărei valoare izotermică este egală cu cea a pereților de zid. Primenirea aerului în interior se face printr'un sistem de ventilație mecanică. Acest aer, care este făcut să circule în mod regulat cu un debit socotit la 80 litrii pe minut și pentru persoană, poate fi încălzit sau răcit - după cum suntem în timpul iernii sau al verii - la o temperatură voită.

Casa aceasta, din punct de vedere teoretic, este ideală :
înlătură sgomotul, înlătură curentul, suprimă aparatele de încălzit,
praful, etc.

Este aceasta locuința de mâine, locuința care pe lângă avantajile menționate mai sus prezintă și pe acela că poate deveni, la nevoie, cu ușoare modificări de circumstanță, un adăpost anti-gaz atât de prețios în cazul unui războiu chimic ?!-

Spiritul practic al viitorului va putea să decidă.